

8.12.2016

Dnro 601/4/16

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Elina Castrén

KANSALAIUUUTEEN VAADITTAVIA SUOMEN KIELEN KOKEITA EI JÄRJESTETÄ RIITÄVÄSTI

1

KANTELU

Kantelija arvosteli kirjeessään sitä, että Suomen kansalaisuuteen vaadittavaa Suomen kielen koetta ei ole käytännössä mahdollista suorittaa, koska koetilaisuudet täyttyvät internetissä muutamassa sekunnissa. Kantelijan mukaan valtion tulisi järjestää tosiasiallinen mahdollisuus osallistua kielikokeeseen, jos kansalaisuuden saaminen sitä edellyttää.

2

SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin selvitys Opetushallitukselta.

Yleiset kielitutkinnot on Suomen valtion virallinen 9-kielinen kielitutkintojärjestelmä, joka on toiminut vuodesta 1994. Opetushallitus vastaa yleisten kielitutkintojen järjestelmästä, sen kehittämisestä ja valvonnasta.

Suomen kielen keskitason tutkintomäärät ovat kasvaneet voimakkaasti. Vuonna 2003 voidaan astuneen kansalaisuuslain perusteella Suomen kansalaisuutta hakevalta henkilöltä edellytetään kielitaidon osoittamista pääsääntöisesti virallisella kielitutkintotodistuksella.

Selvityksen perusteella yleisten kielitutkintojen suomen kielen keskitason tutkintoja on mahdollista suorittaa pääkaupunkiseudulla 13 oppilaitoksessa, joissa on yhteensä noin 700 testipaikkaa. Jokaisella tutkintokerralla tarjolla olevat suorituspaikat täyttyvät nopeasti, koska pääkaupunkiseudulla tai sen välittömässä läheisyydessä asuu paljon Suomen kansalaisuutta hakevia maahanmuuttajia. Tutkinnon suorituspaikkoja on tällä hetkellä pääkaupunkiseudulla vähemmän kuin halukkaita tutkinnon suorittajia. Yleisten kielitutkintojen järjestelmässä on 54 suomen kielen keskitason tutkintoja järjestävää oppilaitosta ympäri Suomea, joista suurimmassa osassa testipaikat täyttyvät huomattavasti hitaammin kuin pääkaupunkiseudulla. Opetushallitus toteaa selvityksessään, että uusia järjestäjäoppilaitoksia etsitään pääkaupunkiseudulle jatkuvasti.

Opetushallituksen internet-sivuilta saatavan tiedon mukaan seuraava mahdollisuus Suomen kielen keskitason kielitutkinnon suorittamiseen on 28.1.2017. Koetilaisuuteen ilmoittautumisaika on käynnissä 1.12.–9.12.2016. Kaikki pääkaupunkiseudun testipaikat täyttyivät ensimmäisenä ilmoittautumispäivänä. Seuraava mahdollisuus kielitutkinnon suorittamiseen pääkaupunkiseudulla on 8.4.2017.

Opetushallituksen selvityksen mukaan jokaisen testikierroksen koetilaisuuteen ilmoittaututaan erikseen, eikä niin kutsuttuja jonotuslistoja seuraavaan koetilaisuuteen ole käytössä. Internet-sivuilta saatavien tietojen perusteella eri tutkintopaikat myös soveltavat erilaisia ilmoittautumiskäytäntöjä. Toiset tutkintopaikat eivät ota vastaan ilmoittautumisia puhelimitse, sähköpostitse tai henkilökohtaisesti. Osa testipaikoista vaatii ilmoittautumista henkilökohtaisesti paikan päällä, osa testipaikoista hyväksyy vain sähköisen ilmoittautumisen.

Opetushallituksen mukaan kasvavan kysynnän vuoksi vuonna 2017 tullaan lisäämään yksi uusi tutkintokerta suomen kielen keskitasolle. Tämän jälkeen suomen kielen keskitason tutkintoja voi suorittaa Yleisten kielitutkintojen järjestelmässä viisi kertaa vuodessa.

3

RATKAISU

Hallintolain 7 §:n mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on aina pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Palveluperiaate ja viranomaisten tehtävien tuloksellinen hoitaminen merkitsevät sitä, että asiointi tulisi voida tapahtua sekä hallinnossa asioivan, että viranomaisen kannalta mahdollisimman nopeasti, joustavasti sekä kustannuksia säästoen.

Suomen kansalaisuuden saamisen yksi edellytys on se, että hakijalla on vähintään tyydyttävä suomen tai ruotsin kielen taito. Kielitaidon voi osoittaa suorittamalla yleisen kielitutkinnon taitotasolla kolme, keskitaso.

Kielitaidon osoittamiseen vaadittavan todistuksen saaminen voi tällä hetkellä viivästyä, koska erityisesti pääkaupunkiseudulla ei ole riittävästi tutkinnon suorituspaikkoja. Selvityksen perusteella paikat täyttyvät nopeasti jokaisella tutkintokerralla. Kantelijan kokemuksen perusteella koetilaisuudet täyttyivät heti ilmoittautumisajan alettua.

Selvitysten perusteella kielitutkintojen koetilaisuuksissa pääkaupunkiseudulla ei ole riittävästi paikkoja. Opetushallituksen järjestämä tarjonta ei selvästi vastaa kysyntää. Selvityksestä ei käy ilmi, kuinka paljon kysyntä ylittää tarjonnan ja kuinka moni halukas jää ilman paikkaa koetilaisuuteen. Vaikka Opetushallituksen selvityksestä käy ilmi, että uusia järjestäjä oppilaitoksia etsitään koko ajan ja yksi koetilaisuuskerta on lisätty vuodelle 2017, ei nykyistä tilannetta voida pitää hyväksyttävänä hallinnossa asioivan kannalta.

Koetilaisuuteen pääkaupunkiseudulla asuvan osallistujan kannalta on epätydyttävää, että hän joutuisi matkustamaan toiselle paikkakunnalle koetilaisuutta varten. Näin voi käydä, vaikka henkilö yrittäisi ensimmäisenä ilmoittautumispäivänä saada paikan kielitutkinnon suorittamista varten. Jos henkilö omasta syystään on myöhässä ilmoittautumassa, niin on ymmärrettävämpää, että häneltä voidaan edellyttää matkustamista kauemmaksi. Toisaalta jos kaikki koetilaisuudet pääkaupunkiseudulla täyttyvät heti ensimmäisenä ilmoittautumispäivänä, ei voida pitää kohtuullisena, että kaikki ne, jotka jäivät vaille paikkaa koetilaisuuteen, joutuvat matkustamaan toiselle paikkakunnalle.

Koetilaisuuksia järjestetään 54 eri oppilaitoksessa. Jokaisessa niissä on oma ilmoittautumiskäytäntö eikä keskitettyä järjestelmää ole. Ilmoittautumistavat vaihtelevat ja monet tutkintopaikat hyväksyvät vain sähköisen ilmoittautumisen. Osa koetilaisuuden järjestäjistä vaatii henkilökohtaista ilmoittautumista paikan päällä. Näissä tapauksissa jo ilmoittautuminen edellyttäisi matkustamista toiselle paikkakunnalle. Koetilaisuuteen ei voi jonottaa ilmoittautumisjärjestyksessä. Jokaisella kerralla on erillinen ilmoittautumisaika, jolloin koetilaisuuteen haluavan hakijan tulee yrittää saada haluamansa paikka. Ensimmäinen ilmoittautumispäivä on selvästi hyvin ruuhkainen, koska paikkoja ei ole riittävästi. Hakija voisi jäädä ilman paikka koetilaisuuteen useita kertoja, vaikka hän yrittäisi aina ilmoittautua ajoissa. Ilmoittautumisjärjestelmää ei tällä hetkellä voida pitää hallinnon asiakkaan kannalta asianmukaisena.

Katson, että mahdollisuus kielitutkinnon suorittamiseen ei kokonaisuutena arvioiden tällä hetkellä täytä hyvään hallintoon kuuluvan palveluperiaatteen vaatimuksia.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsitykset Opetushallituksen tietoon. Pyydän Opetushallitusta ilmoittamaan minulle toimenpiteistään asiassa 28.2.2017 mennessä.